माध्यमिक शिक्षा परीक्षा २०७३ र २०७४ का नेपाली विषयका प्रश्नपत्रहरूको तुलना

शोधकर्ता

अनुप भट्टराई

क्याम्पस रोल नं. : ११४

दोस्रो वर्षको परीक्षा रोल नं. : २१४००५५/२०७४

त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-१-२१४-११-२००८

शैक्षिक वर्ष : २०७२/०७३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा

शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह नेपा.शि. ५९८

पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली शिक्षण विभाग

सुन्दरहरैँचा, मोरङ

२०७५

शोधनिर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवनविश्वविद्यालय,शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत भाषाशिक्षाविभाग स्नातकोत्तर तहद्वितीयवर्षको नेपा.शि. ५९८ को प्रयोजनकालागि प्रस्तुत'माध्यमिकशिक्षा परीक्षा २०७३ र २०७४ का नेपालीविषयकाप्रश्नपत्रहरूको तुलना'शीर्षकको शोधपत्रअनुप भट्टराईले मेरो निर्देशनको मातहतमा रहीमिहिनेतका साथसिर्जनात्मकतथानितान्तमौलिक रूपमातयार पार्नुभएकाले यस शोधकार्यप्रति म सन्तुष्ट छु । अतः यस शोधकार्यलाईमूल्याङ्कनकालागि नेपालीभाषा शिक्षण विभागसमक्षसिफारिस गर्दछु ।

....

गेहेन्द्र खनाल

शोधनिर्देशक

सुकुनाबहुमुखीक्याम्पस

नेपालीशिक्षाशिक्षण विभाग

सुन्दरहरैंचा, मोरङ

मिति : २०७५//

प्रतिबद्धता

त्रिभुवनविश्वविद्यालय,शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपालीभाषाशिक्षाविभाग स्नातकोत्तर तहद्वितीयवर्षको नेपा.शि. ५९८ को प्रयोजनकालागि प्रस्तुत'माध्यमिकशिक्षा परीक्षा २०७३ र २०७४ का नेपालीविषयकाप्रश्नपत्रहरूको तुलना'शीर्षकको शोधपत्रप्रतिवेदनअर्को प्रयोजनकालागिकहीँकतै पेसनगरेको र अनुसन्धानकार्य अत्यन्तमौलिक रहेको प्रतिबद्धता व्यक्तगर्दछु ।

....

अनुप भट्टराई

एम.एड. दोस्रो वर्ष

नेपालीभाषा शिक्षण विभाग

मिति : २०७५//

कृतज्ञता

प्रस्तुतशोधपत्र“माध्यमिकशिक्षा परीक्षा २०७३ र २०७४ का नेपालीविषयकाप्रश्नपत्रहरूको तुलना”शीर्षकमा मेरा आदरणीय गुरु श्री गेहेन्द्र खनालज्यूको प्राज्ञिक निर्देशनमा मैले तयार गरेको हुँ ।

यस शोधपत्रको शीर्षक चयनदेखि शोधकार्य सम्पादनसम्मपाएको उहाँको समुचितमार्ग निर्देशन र सहयोगले गर्दा नै यस शोधपत्रले मूर्त रूप लिएको हो । आफ्नो महत्त्वपूर्ण समय प्रदान गरी शोधपत्रलाई परिष्कार र परिमार्जन गरिदिनु भएकोमा म उहाँप्रतिहार्दिकतापूर्वक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु, साथै विभिन्नकोणबाट शोधपत्र लेखनमा सहयोग गर्नु हुने सुकुनाबहुमुखीक्याम्पसकाविभागीयप्रमुखश्री मेघनारायण श्रेष्ठज्यू, श्री आदरणीय गुरुहरू दीपकप्रसादन्यौपाने, दीपकगौतमलगायत यसै क्याम्पसकाक्याम्पस प्रमुखश्री प्रेमप्रसाद भट्टराईप्रतिपनिहार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।यसै गरी यस शोध कार्यकालागितथ्याङ्क सङ्कलन गरी सहयोग पुऱ्याउनु हुने सेवककुमार मण्डल र चन्द्रप्रसाद विष्टप्रति म हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

यसै गरी शोधपत्रलाई शुद्ध रूपमा कम्प्युटर टङ्कनगरिदिनु हुने टिना कम्प्युटरकाश्री यज्ञमणि निरौलालाई धन्यवाददिँदै आवश्यकमूल्याङ्कनकानिम्ति नेपालीभाषाशिक्षाविभागसमक्ष पेस गरेको छु ।

प्रस्तुतकर्ता

अनुप भट्टराई

शोधसार

यस शोधपत्रको शीर्षक “माध्यमिकशिक्षा परीक्षा २०७३ र २०७४ का नेपालीविषयकाप्रश्नपत्रहरूको तुलना” रहेको छ । भाषिक सीपहरूको परीक्षण गर्नुपर्ने भएकाले भाषाविषयकाप्रश्नपत्रको निर्माण गर्दा पाठ्यक्रमको व्यापकतालाई समेट्नु आवश्यक हुन्छ । पाठ्यक्रमको व्याप्ततालाई नसमेटिई निर्माण गरिएकाप्रश्नपत्रहरूले अपेक्षितभाषिक सीपप्राप्तिमा सघाउँन सक्दैनन् र पाठ्यक्रमको उद्देश्यहासिलहुन सक्दैन तसर्थ यस शोध कार्यको मुख्य उद्देश्यप्रश्नपत्रको बाह्य र आन्तरिक आधारमातुलनात्मकअध्ययनविश्लेषण गरी कमीकमजोरी औंल्याएर सुधारकालागिआवश्यक सुझावदिनु रहेको छ ।

यस अध्ययनमामाध्यमिकशिक्षा परीक्षा २०७३ र २०७४ सालमाउपयोग गरिएकाअनिवार्य नेपालीविषयकाप्रश्नपत्रहरूलाई मात्र समेटिएको छ । प्रश्नपत्रनिर्माणको अध्ययन, विश्लेषण तथाआवश्यक सुझावहरू दिने प्रयास यस अध्ययनमागरिएको छ । यो शोधपत्रपाँचअध्यायमाविभाजित छ । पहिलो अध्यायमा परिचय, दोस्रोमा सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा, तेस्रोमाअध्ययनको विधि र प्रक्रिया, चौथोमाबाह्य र आन्तरिक आधारमाप्रश्नपत्रको तुलनात्मकअध्ययन र पाँचौमानिष्कर्ष तथा सुझावहरू समेटिएको छ । आवश्यक सामग्रीको सङ्कलन गरी उक्त सामग्रीको तुलनात्मक र पुस्तकालयीयविधिद्वारा विश्लेषण गरिएको छ ।

वि.सं २०७३ सालको प्रश्नपत्र १०० पूर्णाङ्कको छ भने २०७४ सालको प्रश्नपत्र७५ पूर्णाङ्कको रहेको छ । २०७३ सालको प्रश्नपत्र ४ पृष्ठको तथा २०७५ सालको प्रश्नपत्र ६ पृष्ठको रहेको र निर्देशन र प्रश्नअलगअलग पृष्ठमा समेत रहेको देखिन्छ । प्रश्नपत्रको चारैतिरको किनारा छोडाइमा ख्यालगरिएको छैन । प्रश्नहरूको रखाइक्रम सरलदेखि जटिलकै क्रममा रहेको छ । दुबै प्रश्नपत्रमाभाषागत त्रुटि देखिन्छ । पाठ्यक्रम अनुरूपताकाआधारमा नै दुवै प्रश्नपत्रहरू निर्मित छन् । विशिष्टीकरण तालिका २०६४ अनुसार २०७३ सालको प्रश्नहरू र २०७३ अनुसार २०७४ सालको प्रश्नपत्र रहेको छ । जम्माप्रश्न सङ्ख्या, उत्तर दिनुपर्ने प्रश्नसङ्ख्या, प्रश्नकाकिसिम, अङ्कभार र समयबीच सन्तुलनकायम गरी दुबै प्रश्नपत्रनिर्माण भएका छन् ।

नेपालीविषयकाप्रश्नपत्रको शीर्ष भागमाक्रमाङ्क र प्रश्न सङ्केत तथा पृष्ठ सङ्ख्यालाई अङ्ग्रेजीभाषामा लेखिएकाले प्रश्नपत्रतयार पार्ने र उपयोगमाल्याउने निकायले सचेतताअपनाउनु पर्ने देखिन्छ । परीक्षार्थीको उमेर, अपेक्षा र मनोविज्ञानको ख्याल गरी प्रश्नपत्रनिर्माण गर्नु आवश्यक हुन्छ । प्रश्नपत्रमाशीर्ष निर्देशन र विकल्पनिर्देशन स्पष्ट रूपमादिनु, निर्देशन र प्रश्न एउटै पृष्ठमा राख्नु पर्दछ ।

चारैतिरको किनारा छोडाइ कागजको स्तर र भाषाको शुद्धतामा ख्यालगर्नुपर्ने देखिन्छ । प्रश्नहरू सरल, मध्यम र जटिल तीनै प्रकृतिमाहुनुपर्दछ र तिनीहरूको अनुक्रमक्रमशः सरलबाट जटिलतर्फ हुनुपर्दछ । विषयगत, रचनात्मकतथापूर्व सूचनात्मक वैधताकायम राख्न सक्ने प्रश्नहरू निर्माण गर्नुपर्दछ, जसकालागिदक्षअनुभवी विषयविज्ञको आवश्यकता पर्दछ । प्रश्नले मागेको उत्तरको आयाम (लम्वाइचौडाइ र गहिराइ) को अनुमानहुन सक्ने र दोहोरो अर्थ नलाग्ने प्रश्नहरू भएमा पाठ्यक्रमले अपेक्षा गरेकासिकाइउपलब्धिको मापनहुने र पाठ्यक्रमका उद्देश्यपनि पूरा हुने देखिन्छ ।

विषयसूची

प्रतिबद्धतापत्र ख

सिफारिस पत्र ग

स्वीकृतिपत्र घ

शोधसार ङ

कृतज्ञता छ

परिच्छेद एक

शोधपरिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि १

१.२ समस्याकोकथन २

१.३ अध्ययनको उद्देश्य ४

१.४ अध्ययनको महत्त्व ४

१.५ अध्ययनको परिसीमा ४

परिच्छेददुई

सैद्धान्तिक परिचय

२.१ सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरावलोकन ५

२.२ सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन ६

२.३ अध्ययनकालागिपुनरावलोकनको उपादेयता ९

२.४ अवधारणात्मक ढाँचा १०

परिच्छेदतीन

अध्ययनको ढाँचा र विधि

३.१ अध्ययनको ढाँचा र विधि १२

३.२अध्ययनको क्षेत्र १२

३.३तथ्याङ्क सङ्कलनका साधन र तरिका १२

३.४तथ्याङ्क सङ्कलनप्रक्रिया १३

३.५तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषणप्रक्रिया १३

परिच्छेदचार

बाह्यआधारमाप्रश्नपत्रको तुलनात्मकविश्लेषण

४.१ परिचय १४

४.२ बाह्यआधारमाविश्लेषण १४

४.२.१ प्रश्नपत्रको स्वरूप १४

४.२.२ निर्देशन १७

४.२.३ अङ्क विभाजनर समयनिर्धारण २०

४.२.४ प्रस्तुति र अनुक्रम २०

४.२.५ भाषा २२

परिच्छेद : पाँच

५.१ आन्तरिक आधारमाप्रश्नपत्रको तुलनात्मकविश्लेषण २४

५.१.१ पाठ्यक्रमकाआधारमा २४

५.१.२ भाषिक सीपगतआधारमाप्रश्नपत्रको वितरण २५

५.२विधाकाआधारमाप्रश्नपत्रको वितरण २९

५.२.१ कथाविधा २९

५.२.२ कविताविधा ३१

५.२.३ निबन्धविधा ३२

५.२.४ रूपकविधा ३३

५.२.५ जीवनीविधा ३४

५.२.६ चिठी विधा ३५

५.३ पाठ्यपुस्तककाअधारमाप्रश्नपत्रको वितरण ३६

५.४ विशिष्टिकरण तालिकाकाआधारमाप्रश्नपत्रको वितरण ३७

५.४.१ शब्दभण्डार ३७

५.४.२ व्याकरण ३८

५.४.३ बोधप्रश्न ४०

५.४.४ बुँदा टिपोट र सारांश (दृष्टांश) ४०

५.४.५ निर्देशित रचना ४१

५.४.६ भावविस्तार/व्याख्या/सप्रसङ्ग व्याख्या/विवेचना ४१

५.४.७ पाठगत बोध (संक्षिप्तउत्तरात्मक र लामो उत्तरात्मक) ४१

५.४.८ स्वतन्त्र रचना (सिर्जनात्मक) ४२

५.५ प्रश्नपत्रको वैधताको विश्लेषण ४२

५.५.१ विषयगत वैधता ४३

५.५.२ रचनात्मक वैधता ४३

५.५.३ पूर्व सूचनात्मक वैधता ४४

परिच्छेद : छ

निष्कर्षतथा सुझाव

६.१ निष्कर्ष ४५

६.२ सुझावहरू ४८

सन्दर्भसूची

अनुसूचीहरू